

คำแนะนำกรมตรวจบัญชีสหกรณ์
เรื่อง การตรวจสอบกิจการของสหกรณ์
พ.ศ. 2544

ตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ ว่าด้วยการตรวจสอบกิจการของสหกรณ์ พ.ศ. 2544 ข้อ 7 ให้กรมตรวจบัญชีสหกรณ์กำหนดคำแนะนำในการตรวจสอบกิจการของสหกรณ์ เพื่อใช้เป็นแนวทางการตรวจสอบกิจการให้มีประสิทธิภาพ และเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินกิจการของสหกรณ์ นั้น กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ จึงกำหนดคำแนะนำเกี่ยวกับการตรวจสอบกิจการของสหกรณ์ไว้ดังต่อไปนี้

1. ผู้ตรวจสอบกิจการ

มาตรา 53 แห่งพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 และระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ ว่าด้วยการตรวจสอบกิจการของสหกรณ์ พ.ศ. 2544 กำหนดให้สหกรณ์มีผู้ตรวจสอบกิจการซึ่งที่ประชุมใหญ่เลือกตั้งจากสมาชิกหรือบุคคลภายนอก เพื่อดำเนินการตรวจสอบกิจการของสหกรณ์นั้น ตามหลักสหกรณ์ สหกรณ์เป็นองค์กรประชาธิปไตยที่ควบคุมโดยสมาชิก ซึ่งสมาชิกได้เลือกกรรมการเข้ามาเป็นตัวแทนในการบริหารงานสหกรณ์ การตรวจสอบว่ากรรมการที่ได้รับการเลือกเข้ามานั้นได้ทำหน้าที่ตามที่ควรพึงได้ก็ควรทำโดยสมาชิกเช่นเดียวกัน ดังนั้น เพื่อให้เป็นไปตามหลักการสหกรณ์ การเลือกผู้ตรวจสอบกิจการควรพิจารณาเลือกจากสมาชิกของสหกรณ์เป็นลำดับแรก ถ้าไม่สามารถเลือกจากสมาชิกได้จึงเลือกจากบุคคลภายนอกเป็นลำดับต่อไป ซึ่งอาจเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลก็ได้ ในกรณีที่สหกรณ์เลือกนิติบุคคลเป็นผู้ตรวจสอบกิจการ หนังสือตอบรับงานตรวจสอบกิจการของนิติบุคคล ควรระบุชื่อผู้ที่รับผิดชอบในการตรวจสอบกิจการของสหกรณ์ไว้ให้ชัดเจนด้วย

ในการเลือกผู้ตรวจสอบกิจการของชุมนุมสหกรณ์ เนื่องจากสมาชิกของชุมนุมสหกรณ์ คือ สหกรณ์ต่าง ๆ การที่สหกรณ์สมาชิกจะรับงานตรวจสอบกิจการของชุมนุมสหกรณ์ ในข้อบังคับของสหกรณ์ สมาชิกนั้นต้องมีการกำหนดเรื่องการรับงานตรวจสอบกิจการไว้ในวัตถุประสงค์ของสหกรณ์ และจะต้องมอบหมายให้ผู้แทนของสหกรณ์ซึ่งเข้าร่วมประชุมใหญ่ของชุมนุมสหกรณ์เป็นผู้รับงานตรวจสอบกิจการของชุมนุมสหกรณ์ด้วย หากไม่มีการมอบอำนาจดังกล่าว และผู้แทนของสหกรณ์ได้รับการเลือกตั้งจากที่ประชุมใหญ่ให้ทำหน้าที่ผู้ตรวจสอบกิจการของชุมนุมสหกรณ์ ให้ถือว่าเป็นการทำโดยส่วนตัวของผู้แทนนั้น ในฐานะบุคคลภายนอก

2. จำนวนผู้ตรวจสอบกิจการ

หนังสือกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ที่ กษ 0216/ว.28751 ลงวันที่ 15 พฤศจิกายน 2542 นายทะเบียนสหกรณ์ได้กำหนดจำนวนผู้ตรวจสอบกิจการโดยให้ที่ประชุมใหญ่สามารถเลือกตั้งผู้ตรวจสอบกิจการได้ไม่เกิน 5 คนในกรณีเป็นบุคคลธรรมดา และหากเป็นนิติบุคคลให้มีจำนวนไม่เกิน 1 นิติบุคคล ดังนั้น หากที่ประชุมใหญ่เลือกผู้ตรวจสอบกิจการเกินกว่า 1 คน ให้ผู้ตรวจสอบกิจการเหล่านั้นเลือกประธาน

ผู้ตรวจสอบกิจการขึ้นแล้วแจ้งให้ที่ประชุมใหญ่ในคราวเดียวกันกับที่มีการเลือกตั้งผู้ตรวจสอบกิจการได้ทราบ ประธานผู้ตรวจสอบกิจการมีหน้าที่ควบคุมดูแลการปฏิบัติงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการจัดให้มีการตรวจสอบกิจการ และสรุปผลการตรวจสอบกิจการเสนอต่อคณะกรรมการดำเนินการและที่ประชุมใหญ่ด้วย

3. การพิจารณาสรรหาผู้ตรวจสอบกิจการ

การพิจารณาสรรหาผู้ตรวจสอบกิจการควรพิจารณา ดังนี้

3.1 ผู้ตรวจสอบกิจการควรมีความรู้ความสามารถที่กำหนดไว้ในข้อบังคับ ทั้งนี้ ควรพิจารณาตามความเหมาะสมกับสภาพของสหกรณ์ โดยอาจพิจารณาจากขนาดของสหกรณ์ ความซับซ้อนของธุรกิจ เป็นต้น

อนึ่ง กรณีที่ประชุมใหญ่เลือกผู้ตรวจสอบกิจการเกินกว่า 1 คน ผู้ตรวจสอบกิจการที่ได้รับเลือกตั้งควรมีความรู้ในด้านการบัญชีอย่างน้อย 1 คนด้วย

3.2 ผู้ตรวจสอบกิจการควรได้รับการอบรมด้านการตรวจสอบกิจการตามหลักสูตรที่กรมตรวจบัญชีสหกรณ์กำหนด

4. จริยธรรมของผู้ตรวจสอบกิจการ

ผู้ตรวจสอบกิจการพึงมีจริยธรรมในการปฏิบัติงานดังนี้

4.1 ตระหนักถึงหน้าที่ ความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน

4.2 ต้องมีความซื่อสัตย์สุจริต เที่ยงธรรมปราศจากอคติส่วนตัวและปฏิบัติหน้าที่ที่รับผิดชอบอย่างเต็มความสามารถ

4.3 พึงละเว้นไม่เข้าไปมีส่วนร่วม หรือเกี่ยวข้องในการกระทำหรือกิจกรรมใด ๆ ที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อการปฏิบัติงานตรวจสอบกิจการ รวมทั้งที่จะทำให้เกิดอคติจนเป็นเหตุให้ไม่สามารถปฏิบัติงานตรวจสอบตามหน้าที่ความรับผิดชอบได้อย่างเที่ยงธรรม

4.4 พึงพัฒนาศักยภาพของตนเอง ตลอดจนพัฒนาประสิทธิภาพและคุณภาพของงานตรวจสอบอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง

4.5 ไม่พึงรับสิ่งของหรือทรัพย์สินมีค่าใด ๆ จากสหกรณ์นอกเหนือจากค่าตอบแทนที่พึงได้รับจากการตรวจสอบกิจการ

4.6 ไม่พึงเปิดเผยข้อมูลที่สามารถก่อให้เกิดผลเสียหายแก่สหกรณ์ ซึ่งได้ทราบจากการปฏิบัติงานตรวจสอบกิจการ เว้นแต่เพื่อประโยชน์ต่อสหกรณ์ต่อการตรวจสอบใด ๆ หรือต้องให้ถ้อยคำในฐานะพยานตามกฎหมาย

5. แนวทางปฏิบัติงานตรวจสอบกิจการ

ผู้ตรวจสอบกิจการควรปฏิบัติหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับของสหกรณ์รวมทั้งในเรื่องต่อไปนี้

5.1 ผู้ตรวจสอบกิจการควรสอบทานและประเมินประสิทธิภาพระบบการควบคุมภายในของสหกรณ์ว่าเหมาะสมและเพียงพอสำหรับการดำเนินงานและการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อพิจารณากำหนดขอบเขตและวิธีการปฏิบัติงานตรวจสอบให้เหมาะสมรัดกุม

5.2 ตรวจสอบและประเมินประสิทธิภาพ การปฏิบัติงานต่าง ๆ เช่น การให้สินเชื่อ การจัดหาสินค้ามาจำหน่าย การรวบรวมผลผลิต การให้บริการและส่งเสริมการเกษตร การรับฝากเงิน เป็นต้น

5.3 ตรวจสอบการดูแลรักษาสินทรัพย์และการใช้ทรัพยากรทุกประเภทของสหกรณ์ว่าเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า

5.4 ติดตามผลการบริหารงานของคณะกรรมการดำเนินการเพื่อประกอบการพิจารณาเสนอปรับปรุงแผนงาน นโยบาย ระเบียบ ข้อบังคับ ตลอดจนประสิทธิภาพในการบริหารงาน

5.5 การรายงานการตรวจสอบกิจการ

5.5.1 ประเภทของรายงานการตรวจสอบกิจการ แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

(1) รายงานการตรวจสอบกิจการประจำเดือนหรือรายงานของเดือนที่เข้าทำการตรวจสอบ เป็นการสรุปผลการตรวจสอบกิจการประจำเดือนเสนอต่อคณะกรรมการดำเนินการ

(2) รายงานการตรวจสอบกิจการประจำปี เป็นการสรุปผลการตรวจสอบโดยภาพรวมเสนอต่อที่ประชุมใหญ่

(3) รายงานการตรวจสอบกิจการกรณีเร่งด่วน เมื่อปรากฏชัดเจนว่ามีเหตุการณ์ที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายอย่างมีนัยสำคัญแก่สหกรณ์ สหกรณ์ปฏิบัติไม่เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อกำหนด ประกาศ หรือคำแนะนำของทางราชการ รวมทั้งข้อบังคับ ระเบียบ มติที่ประชุมหรือ คำสั่งของสหกรณ์ ผู้ตรวจสอบกิจการควรรับรายงานการตรวจสอบกิจการต่อคณะกรรมการดำเนินการและส่วนราชการที่มีหน้าที่กำกับดูแลสหกรณ์ทราบโดยเร็ว

การรายงานส่วนราชการที่มีหน้าที่กำกับดูแลสหกรณ์ ให้ผู้ตรวจสอบกิจการจัดส่งสำเนารายงานต่อส่วนราชการ ดังนี้

ก. กรมตรวจบัญชีสหกรณ์

- ส่วนภูมิภาค ส่งถึงสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ตามพื้นที่จังหวัดที่สหกรณ์จดทะเบียนจัดตั้ง

- ส่วนกลาง (กรุงเทพมหานคร) ส่งถึงกรมตรวจบัญชีสหกรณ์

ข. กรมส่งเสริมสหกรณ์ ส่งถึงสำนักงานสหกรณ์จังหวัด

5.5.2 แบบรายงานการตรวจสอบกิจการ

ผู้ตรวจสอบกิจการควรจัดทำรายงานการตรวจสอบกิจการตามแบบที่กรมตรวจบัญชีสหกรณ์กำหนด

5.6 การเข้าร่วมประชุม

ผู้ตรวจสอบกิจการควรเข้าร่วมประชุมคณะกรรมการดำเนินการเป็นประจำทุกเดือน และเข้าร่วมประชุมใหญ่เพื่อชี้แจงเกี่ยวกับรายงานการตรวจสอบกิจการที่นำเสนอต่อที่ประชุมนั้น ๆ

6. หน้าที่ของสหกรณ์ผู้รับการตรวจสอบกิจการ

6.1 อำนวยความสะดวกและให้ความร่วมมือแก่ผู้ตรวจสอบกิจการ

6.2 จัดทำบัญชีเอกสารหลักฐานทางการเงินและบัญชี ตลอดจนเอกสาร หลักฐานอื่น ๆ ให้เรียบร้อยและครบถ้วนพร้อมที่จะให้ผู้ตรวจสอบกิจการทำการตรวจสอบเมื่อใดก็ได้

6.3 ชี้แจงและตอบข้อซักถามต่าง ๆ พร้อมทั้งจัดหาข้อมูลเพิ่มเติมให้แก่ผู้ตรวจสอบกิจการ

6.4 พิจารณาปฏิบัติตามข้อทักท้วงและข้อเสนอแนะของผู้ตรวจสอบกิจการ

.....